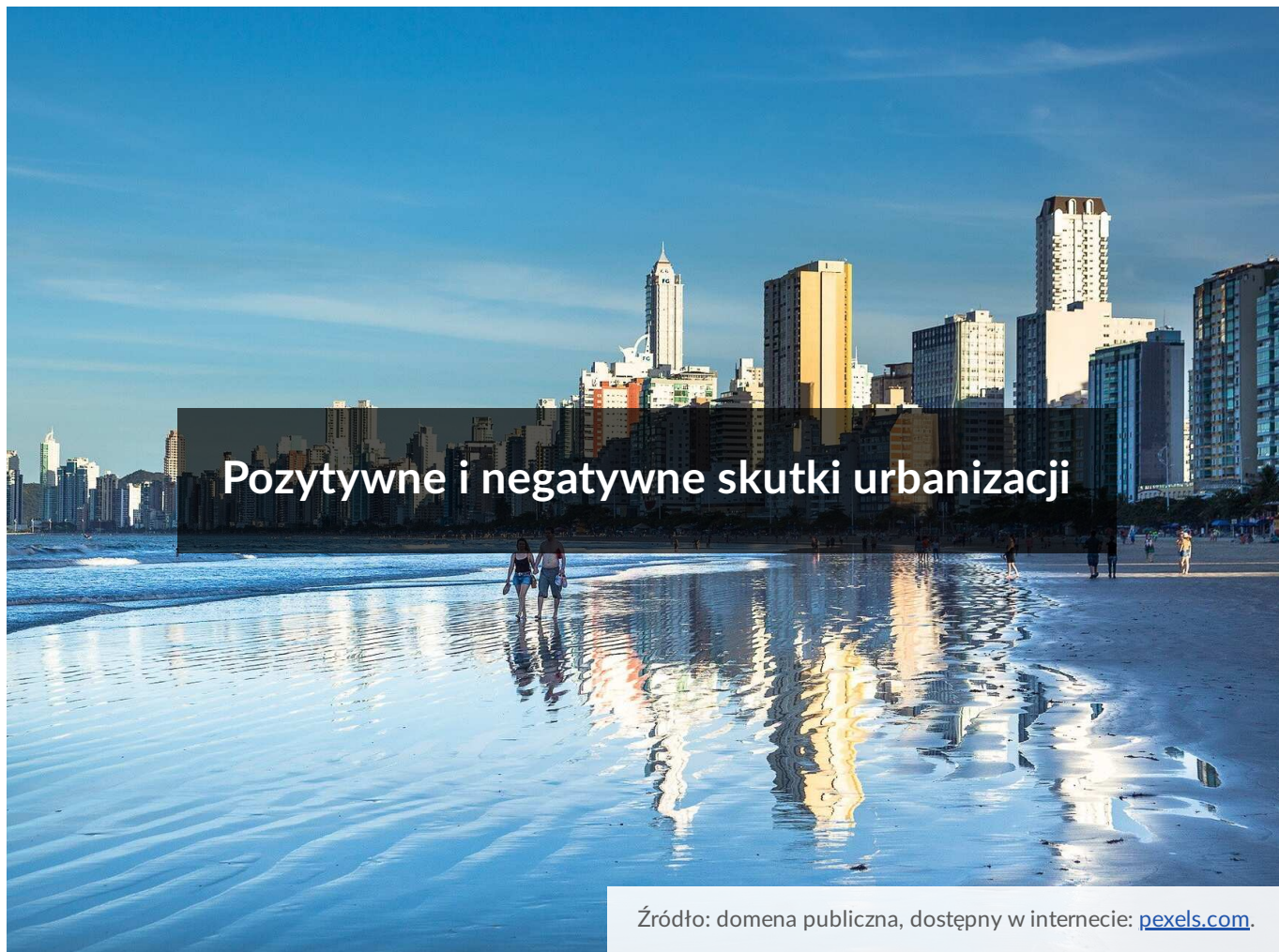

Pozytywne i negatywne skutki urbanizacji

- Wprowadzenie
- Przeczytaj
- Mapa myśli
- Sprawdź się
- Dla nauczyciela

Masz już dużą wiedzę na temat procesów urbanizacji. Tak jak każde zjawisko, również urbanizacja ma swoje skutki pozytywne i negatywne. Ten wieloaspektowy proces rozwoju miast wpływa na różne sfery, m.in. społeczną, ekonomiczną, ekologiczną i przestrzenną. To, co w danej fazie urbanizacji jest skutkiem pozytywnym, wraz z rozwojem tego procesu i przechodzeniem w kolejne fazy może nieść za sobą szereg niepokojących problemów.

Ludzie migrują ze wsi do miast w celu poszukiwania pracy w przemyśle i usługach, ale w wyniku nadmiernego napływu ludności w mieście może pojawić się problem bezrobocia.

Źródło: [CIAT](#), licencja: CC BY-SA 2.0, dostępny w internecie: commons.wikimedia.org.

Twoje cele

- Podsumujesz swoją dotychczasową wiedzę dotyczącą procesów urbanizacji.
- Wskażesz pozytywne i negatywne skutki urbanizacji.

Przeczytaj

Przed omówieniem pozytywnych i negatywnych skutków urbanizacji warto przypomnieć sobie inne zagadnienia związane z rozwojem i funkcjonowaniem miast. Omówiono je w e-materiałach: „Czynniki lokalizacji jednostek osadniczych – gdzie powstanie miasto?”, „Etapy urbanizacji”, „Obliczanie wskaźnika urbanizacji”, „Przyczyny zróżnicowania współczynnika urbanizacji na świecie”, „Najludniejsze zespoły miejskie na świecie”, „Miasta i ich funkcje”, „Fizjonomia miast”, „Warunki życia w różnych miastach”.

Pozytywne konsekwencje życia w wielkich miastach

- Rozwój zróżnicowanych usług oraz przemysłu daje zwiększone szanse na znalezienie pracy;
- ułatwiony dostęp do usług, w tym do placówek edukacyjnych, kulturalnych, służby zdrowia;
- szanse na podnoszenie kwalifikacji i zrobienie kariery;
- możliwość osiągnięcia wysokiego standardu życia ludności;
- dobrze rozwinięta **infrastruktura techniczna** w porównaniu z obszarami wiejskimi;
- większy wybór towarów w sklepach;
- duży rynek zbytu;
- większy komfort życia;
- większe możliwości rozwijania swoich zainteresowań;
- powszechny dostęp do informacji i nowoczesnych technologii;
- ułatwiony dostęp do dóbr kultury, ochrony zdrowia, szkół, uczelni wyższych;
- rozwój transportu publicznego.

Negatywne konsekwencje życia w wielkich miastach

- Zanieczyszczone powietrze;
- hałas;
- większa przestępczość;
- duże odległości, np. między domem a miejscem pracy;
- korki na ulicach;
- tłok na chodnikach;
- życie w ciągłym stresie i pośpiechu;
- negatywny wpływ stresu i pośpiechu na zdrowie psychiczne i fizyczne mieszkańców;
- wyższe ceny artykułów spożywczych;
- wyższe ceny usług;
- wyższe czynsze i rachunki za media;
- mniejsza ilość zieleni;
- często brak czasu na spotkania z przyjaciółmi;
- powszechność chorób cywilizacyjnych;
- zmniejsza się wielkość rodziny, coraz mniej rodzin wielopokoleniowych w jednym gospodarstwie, zmiana w stosunkach między członkami rodzin (powszechne są układy partnerskie), następuje rozluźnienie więzi emocjonalnych;
- zmiana podejścia w postrzeganiu roli rodziny: wyższy wiek zawierania małżeństw z powodu nastawienia na karierę,
- przytłaczająca anonimowość mieszkańców.

Pozytywne skutki urbanizacji

Pozytywne skutki urbanizacji są podobne dla krajów wysoko i słabo rozwiniętych.

Pozytywne skutki urbanizacji w krajach o różnym poziomie rozwoju

kraje wysoko i słabo rozwinięte gospodarczo

kraje wysoko i słabo rozwinięte gospodarczo

gęstość zaludnienia	duża gęstość zaludnienia to potencjalnie większy rynek zbytu w mniejszej odległości np. od siedziby firmy oraz bogatszy wybór wśród ofert nieruchomości; zwiększająca się liczba mieszkańców wpływa również na rozwój usług i przemysłu
transport	rozbudowa infrastruktury technicznej; większe środki przeznaczane na remont i konserwację dróg; rozbudowana sieć połączeń komunikacji miejskiej (autobusy, tramwaje); dostęp do nowoczesnych, ekologicznych środków transportu (rowery miejskie, hulajnogi elektryczne)
społeczeństwo	możliwość nawiązywania znajomości z osobami, z którymi ma się na to ochotę; brak uprzedzeń co do innych osób; możliwość poznania różnych ciekawych osobowości; indywidualizacja jednostki; wzrost zapotrzebowania na kompleksowo zaspokajane potrzeby
jakość życia	zmiany w strukturze zawodowej ludności: zwiększenie się zatrudnienia w usługach z równoczesnym spadkiem zatrudnienia w rolnictwie; szerszy wybór ofert pracy na rynku, w tym ofert z dużo lepszą płacą; możliwość samodoskonalenia się, bogata oferta szkół, uczelni oraz kursów zawodowych; ułatwiony dostęp do opieki społecznej i pomocy socjalnej; dostęp do instytucji związanych z kulturą: teatry, muzea, opery; wolność co do sposobu wyrażania się przez ubiór, sposób i styl życia; możliwość spędzania wolnego czasu w wybrany przez siebie sposób
zdrowie	bardzo dobry dostęp do ośrodków zdrowia i szpitali; szybszy dojazd służb ratowniczych; wysoki poziom specjalizacji lekarzy; poprawa warunków sanitarno-epidemiologicznych; spadek wskaźnika śmiertelności i wydłużenie się średniej długości życia
środowisko przyrodnicze	tworzenie parków miejskich, czyli miejsc, gdzie całe rodziny mogą bawić się i obcować z przyrodą; wzrost świadomości ekologicznej i promowanie zachowań służących ochronie środowiska przyrodniczego (np. darmowe parkingi dla osób korzystających z samochodów elektrycznych)
zarządzanie przestrzenią	większe możliwości rozbudowy infrastruktury drogowej, sieci energetycznej czy sieci wodno-kanalizacyjnej; łatwiej i taniej jest dotrzeć do dużej liczby potencjalnych odbiorców dzięki większej gęstości zaludnienia; koncentracja pewnych rodzajów działalności w określonych miejscach

Negatywne skutki urbanizacji

Negatywne skutki urbanizacji możemy zróżnicować zależnie od tego, czy mówimy o krajach wysoko czy słabo rozwiniętych.

Negatywne skutki urbanizacji w krajach o różnym poziomie rozwoju

	kraje wysoko rozwinięte gospodarczo	kraje słabo rozwinięte gospodarczo
gęstość zaludnienia	<p>duża gęstość zaludnienia powoduje duże zapotrzebowanie na rozwój budownictwa wielorodzinnego, presję na środowisko, wzrost cen gruntu, a tym samym wysokie koszty życia; zmiana struktury demograficznej zarówno w miastach, jak i na wsiach skutkuje obniżeniem się przyrostu naturalnego, zmniejszeniem dzietności kobiet</p>	<p>niekontrolowany, żywiołowy wzrost migracji ludzi ze wsi wywołuje trudności z zapewnieniem mieszkań czy choćby schronienia; na obrzeżach powstają dzielnice nędzy (w różnych państwach dzielnice te mają różne nazwy - np. w Brazylii są to fawele, a w Indiach slumsy)</p>

	kraje wysoko rozwinięte gospodarczo	kraje słabo rozwinięte gospodarczo
komunikacja	<p>korke uliczne; brak miejsc parkingowych; długi czas dojazdów do pracy; konieczność rozbudowania kosztownego transportu publicznego; ruch miejski powoduje hałas i wydzielanie dużej ilości tlenku węgla(IV), spalin i innych substancji toksycznych</p>	<p>brak rozbudowanej infrastruktury drogowej; trudności w przemieszczaniu się; słaba organizacja transportu publicznego; samochody o niskim standardzie powodują wydzielanie dużej ilości toksycznych spalin, na ulicach można spotkać riksze, zwierzęta</p>
społeczeństwo	<p>anonimowość; wysoka przestępczość; segregacja społeczna (tworzenie się np. Chinatown, Koreatown); konflikty społeczne; trudności adaptacyjne imigrantów z krajów słabiej rozwiniętych, pochodzących z innych kultur; wysokie koszty utrzymywania niepracujących imigrantów; bezdomność; powstawanie subkultur; anonimowość kontaktów międzyludzkich, związana ze znieczulicą społeczną; zmniejszenie się wielkości rodziny, a co za tym idzie, mniej rodzin wielopokoleniowych w jednym gospodarstwie skutkuje zmianą w stosunkach między członkami rodzin, powszechne są układy partnerskie, następuje rozluźnienie więzi emocjonalnej; wyższy wiek zawierania małżeństw z powodu nastawienia na karierę</p>	<p>wysoka przestępczość, w tym np. prostytutka, wykorzystywanie nieletnich do pracy w sektorze nieformalnym; brak kompetencji i wykształcenia rodzi wysokie bezrobocie, rozwój nielegalnych działalności oraz brak możliwości otrzymywania stałych kontraktów; bezdomność</p>

	kraje wysoko rozwinięte gospodarczo	kraje słabo rozwinięte gospodarczo
jakość życia	<p>duża konkurencja na rynku pracy; wysokie koszty życia; często mała powierzchnia mieszkalna w budownictwie wielokondygnacyjnym; wysokie ceny mieszkań i domów; pośpiech, życie w stresie</p>	<p>trudności ze znalezieniem pracy; niskie zarobki; utrudniony dostęp do usług; wiele budynków mieszkalnych o niskim standardzie pozbawionych bieżącej wody, elektryczności, wind; dużo osób na jednostkę powierzchni mieszkalnej</p>
zdrowie	<p>szybkie tempo życia wywołuje stres, przyczynia się do niewłaściwej diety i wielu chorób cywilizacyjnych: sercowych i krążeniowych (nadciśnienie tętnicze, choroba wieńcowa, zawał, udar mózgu), nowotworowych, psychicznych, alkoholizmu, narkomanii, alergii</p>	<p>utrudniony dostęp do bieżącej wody, zanieczyszczenie wody, niski poziom higieny, zbieranie śmieci ulicznych, niedożywienie i głód powodują rozwój wielu chorób zakaźnych, nadumieralność niemowląt; zanieczyszczenie powietrza sprzyja chorobom układu oddechowego</p>

	kraje wysoko rozwinięte gospodarczo	kraje słabo rozwinięte gospodarczo
środowisko przyrodnicze	<p>mało terenów zielonych; hałas; zanieczyszczenie powietrza i wód; zwiększona ilość odpadów i ścieków; zmiany klimatyczne (tworzenie się wysp ciepła w wyniku oddawania ciepła przez budynki); zajmowanie terenów rolniczych i lasów</p>	<p>degradacja środowiska; zbyt duża ilość nieużytkowanych śmieci i ścieków; nieprzestrzeganie norm zanieczyszczeń przez zakłady przemysłowe wywołuje zanieczyszczenie powietrza, wód, skażenie gleb</p>
zarządzanie przestrzenią	<p>problemy z zapewnieniem dobrej jakości wody pitnej; problemy gospodarki odpadami i ściekami; konieczność rozbudowy kosztownej infrastruktury w postaci dróg, parkingów, sieci energetycznej, sieci wodno-kanalizacyjnej; trudności w organizacji transportu publicznego</p>	<p>trudności w dostawie wody pitnej, energii, często nierozwiązane problemy odpadów i ścieków; zbyt wysokie koszty rozbudowy infrastruktury; polityka związana z przestrzenią miejską nie nadąża za lawinowym napływem imigrantów ze wsi; trudności w zahamowaniu rozwoju dzielnic nędzy</p>

Słownik

urządzenia, sieci przesyłowe i związane z nimi obiekty świadczące niezbędne usługi dla danej jednostki przestrzenno-gospodarczej (osiedla, dzielnicy, miasta, zakładu przemysłowego) w zakresie energetyki, dostarczania ciepła, wody, usuwania ścieków i odpadów, transportu, teletechniki itp.

segregacja społeczna

faktyczne lub prawne oddzielenie od siebie w ramach jednego państwa grup ludzi ze względów etnicznych, rasowych lub religijnych

Mapa myśli

Polecenie 1

Zapoznaj się z mapą myśli dotyczącą podziału konsekwencji urbanizacji. Zwróć uwagę na konkretne przykłady konsekwencji ekonomicznych, społecznych, przestrzennych oraz ekologicznych wymienione pod schematem. Czy przychodzą Ci do głowy jeszcze inne przykłady? Czy któreś z konsekwencji mogą być zarówno pozytywne, jak i negatywne? Jeżeli tak, wskaż które i krótko je opisz (pokazując pozytywną i negatywną stronę).

KONSEKWENCJE URBANIZACJI

POZYTYWNE

EKONOMICZNE

- większy rynek zbytu
- zwiększenie wydajności pracy
- lepsza komunikacja między firmami dzięki swobodnemu dostępowi do informacji i nowoczesnych technologii
- rozbudowa infrastruktury technicznej.

SPOŁECZNE

- ułatwiony dostęp do usług, w tym do placówek edukacyjnych, kulturalnych, służby zdrowia
- szanse na podnoszenie kwalifikacji i zrobienie kariery
- możliwość osiągnięcia wysokiego standardu życia ludności

- większy komfort życia
- większe możliwości rozwijania swoich zainteresowań.

PRZESTRZENNE

- rozbudowa infrastruktury komunikacyjnej
- rozwój transportu publicznego.

EKOLOGICZNE

- tworzenie parków miejskich.

NEGATYWNE

EKONOMICZNE

- wysokie ceny gruntu oraz nieruchomości
- wysokie czynsze za wynajem mieszkania
- wysokie rachunki za media
- wysokie koszty towarów w sklepach
- wysokie koszty usług.

SPOŁECZNE

- wszechobecna anonimowość
- wyższa przestępczość

- trudności adaptacyjne imigrantów
- wysokie koszty utrzymywania niepracujących imigrantów
- rozwój nielegalnych działalności.

PRZESTRZENNE

- problemy z zapewnieniem dobrej jakości wody pitnej
- problemy gospodarki odpadami i ściekami
- konieczność rozbudowy kosztownej infrastruktury w postaci dróg, parkingów
- trudności w organizacji transportu publicznego.

EKOLOGICZNE

- mała liczba terenów zielonych
- hałas
- zanieczyszczenie powietrza i wody
- zwiększona ilość odpadów i ścieków
- zajmowanie terenów rolnych i lasów w celu np. budowy autostrad.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

Ćwiczenie 5

Ćwiczenie 6

Przeczytaj poniższy tekst źródłowy, a następnie wyjaśnij swoimi słowami, czym jest „ślad ekologiczny”.

„Ślad ekologiczny (*footprint*) mieszkańca krajów wysokorozwiniętych jest nieraz 5-krotnie większy niż mieszkańca krajów słabiej rozwiniętych. Ślad ekologiczny mieszkańca USA to 9,4 ha (to drugi największy „odcisk” na Ziemi, po mieszkańcach Zjednoczonych Emiratów Arabskich, z których każdy potrzebuje aż 9,5 ha, a ma do dyspozycji ledwie 1,1 ha), Kanadyjczyka – 7,1 ha, mieszkańca Gabonu – 1,3 ha, Konga – zaledwie 0,5 ha. Generalnie najmniejszy ślad ekologiczny zostawiają mieszkańcy Afryki – 1,4 ha, natomiast Europejczyk z UE – 4,7 ha, Duńczyk – aż 8 ha (ma do dyspozycji 5,7 ha), Polak – średnio 3,8 ha, a zatem również prawie 2-krotnie więcej niż wynosi zrównoważony ślad ekologiczny dla naszej planety: 1,8 ha”.

Źródło: D. Szymańska, M. Korolko, *Inteligentne miasta - idea, koncepcje i wdrożenia*, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2015.

Ćwiczenie 7

Korzystając z różnych źródeł informacji geograficznej, podaj przykłady regionalnych nazw dzielnic nędzy (slumsów) w pięciu wybranych krajach.

Ćwiczenie 8

Korzystając z różnych źródeł informacji geograficznej, udowodnij lub obal tezę, że miasta XXI wieku są bardziej zanieczyszczone niż w innych wiekach.

Dla nauczyciela

SCENARIUSZ LEKCJI

Imię i nazwisko autora: Kamil Kaliński

Przedmiot: geografia

Temat zajęć: Pozytywne i negatywne skutki urbanizacji

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum/technikum, zakres podstawowy, klasa II

Podstawa programowa

VIII. Przemiany struktur demograficznych i społecznych oraz procesy osadnicze: rozmieszczenie i liczba ludności, przemiany demograficzne, migracje, zróżnicowanie narodowościowe, etniczne i religijne, kręgi kulturowe, sieć osadnicza, procesy urbanizacji, rozwój obszarów wiejskich.

Uczeń:

13) określa główne przyczyny i skutki urbanizacji oraz analizuje zróżnicowanie wskaźnika urbanizacji na świecie i w Polsce.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Cele operacyjne

Uczeń:

- podsumowuje dotychczasową wiedzę dotyczącą procesów urbanizacji,
- wskazuje i omawia pozytywne i negatywne skutki urbanizacji.

Strategie nauczania: konektywizm

Metody nauczania: dyskusja, praca z e-materiałem, JIGSAW

Formy zajęć: praca indywidualna, praca w grupach, praca całego zespołu klasowego

Środki dydaktyczne: e-materiał, komputer, projektor multimedialny (lub tablety z dostępem do internetu)

Materiały pomocnicze

Jakóbczyk-Gryszkiewicz J., *Procesy urbanizacji*, [w:] *Geografia urbanistyczna*, S. Liszewski (red.), Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012.

Szymańska D., *Geografia osadnictwa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2013.

Szymańska D., *Urbanizacja na świecie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.

Szymańska D., Korolko M., *Inteligentne miasta – idea, koncepcje i wdrożenia*, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2015.

Węclawowicz G., *Geografia społeczna miast*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003.

PRZEBIEG LEKCJI

Faza wprowadzająca

- Czynności organizacyjne (powitanie, sprawdzenie obecności).
- Dialog z uczniami mający na celu usystematyzowanie podstawowych wiadomości na temat treści poruszanych na poprzedniej lekcji.
- Przedstawienie celów lekcji.

Faza realizacyjna

- Nauczyciel dzieli uczniów na kilka grup (w zależności od liczebności klasy). Ważne jest, żeby liczebność każdej z grup była równa lub większa niż ich liczba, na przykład cztery grupy pięcioosobowe.
- Każda z grup siada w wyznaczonym przez nauczyciela miejscu w klasie i dostaje od nauczyciela kartkę z zagadnieniem do opracowania:
 1. ekonomiczne skutki urbanizacji (gr. I),
 2. społeczne skutki urbanizacji (gr. II),
 3. ekologiczne skutki urbanizacji (gr. III),
 4. przestrzenne skutki urbanizacji (gr. IV).
- W trakcie realizacji zadania uczniowie korzystają z tego e-materiału oraz innych, wskazanych na początku części „Przeczytaj”.
- Po zakończonej pracy nauczyciel tworzy nowe grupy w taki sposób, żeby w nowej grupie znalazła się przynajmniej jedna osoba z każdej z pierwotnych grup. Nowe grupy siadają w wyznaczonym przez nauczyciela miejscu.
- Zadaniem uczniów w nowo utworzonych grupach jest przekazać swoją wiedzę, czyli to, co ustalili w poprzednich grupach, swoim kolegom i koleżankom. Mają powiedzieć, co jest najważniejsze. Ich zadaniem jest przekazanie wszystkich istotnych informacji pozostałym członkom swojej nowej grupy i nauczenie ich opracowanych treści.

- Po zakończonym zadaniu uczniowie wracają do pierwotnych zespołów. Ich zadaniem jest ułożenie trzech pytań konkursowych dotyczących tematu zajęć. Pytania nie mogą brzmieć tak jak zagadnienia, które przygotował nauczyciel. Muszą być bardziej sprecyzowane.
- Każdy z zespołów zadaje kolejno pytania innym zespołom. Najpierw pierwsza grupa zadaje swoje pytanie. Wówczas zgłaszają się osoby z innych zespołów, które znają prawidłową odpowiedź. Nauczyciel wyznacza osobę, która jako pierwsza podniosła rękę i to ona udziela odpowiedzi. Grupa pierwsza ocenia poprawność tej odpowiedzi. Jeśli jest ona poprawna, to zespół, którego członek udzielił prawidłowej odpowiedzi, zdobywa punkt. Punkt jest zapisywany na tablicy. Grupa pierwsza zadaje następnie pytanie i procedura postępowania się powtarza. Potem zadaje ostatnie ze swoich pytań. Kiedy zespół pierwszy zada wszystkie swoje trzy pytania, zespół drugi podaje pytania, a zespół pierwszy może już również zgłaszać się do udzielenia odpowiedzi i zdobywać punkty. Mechanizm omówiony wcześniej powtarza się w przypadku każdej z grup.
- Na zakończenie konkursu podliczamy wszystkie punkty, które zdobyły poszczególne grupy.
- Czas na wspólną dyskusję nad innymi przykładami skutków urbanizacji. Wówczas nauczyciel może wyświetlić blok tekstowy e-materiału.
- Nauczyciel wyświetla na tablicy ćwiczenia z sekcji „Sprawdź się”. Wskazani uczniowie podchodzą do tablicy i rozwiązują je.

Faza podsumowująca

- Uczniowie samodzielnie tworzą mapę myśli jako podsumowanie zajęć.
- Pożegnanie i zaproszenie na kolejną lekcję.

Praca domowa

- Wyszukanie, przeczytanie i sporządzenie krótkiej notatki z artykułów naukowych lub popularnonaukowych, w których zwrócono uwagę na skutki urbanizacji.
- Opcjonalnie można także prosić o zapoznanie się z kolejnym tematem lekcji (w przypadku blended learning).

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania danego multimedium

Mapa myśli może posłużyć zarówno w trakcie lekcji (w fazie realizacyjnej i podsumowującej) oraz po lekcji (w celu utrwalenia wiadomości). Może także znaleźć swoje zastosowanie na lekcji powtórzeniowej, a także na innych lekcjach dotyczących procesów urbanizacji (zakres podstawowy: VIII. 13; XV. 1; zakres rozszerzony: VIII. 5).